

A NŐI MUNKÁS.

IRTA:

HOLLÓSNÉ DE GROBOIS NÁNDIN.

ORSZÁGOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT
KIADVÁNYA 1911.

A NŐKÉRDÉSRŐL

ég kevéssel ezelőtt is a *nőkérdés* abból állott, hogy a közfelfogást irányítani hívatott tényezők véleményüket abban a rövid pár szóban fejezték ki, hogy a nőnek otthon a családi körben van a helye és nem a kenyérkereső pályán. Hiszen bizonyos, e felfogás ideális, legalább is annak látszik, mert akik így gondolkodnak, nem akarják a nőt azon a tövises és rögzös pályán látni, amelyen a mindennapi kenyérért kell törtetni. A világ azonban nem hódol az ideális felfogásnak és a nő *kénytelen* kenyeret keresni. Ugyan még ma is sokan vannak, akik a nőt a férfi vetélytársaként a kenyérért küzdeni nem szívesen látják és fennhangon hirdetik, hogy maga a természet megjelölte már a nő hivatásának körét. Legyen ő jó feleség, gondos anya, nevelje gyermekeit és boldogítsa a férjét és ne kívánozzék ki a meghitt családi fészekből a létért való küzdelem forratába. Akik ezt fennhangon hirdetik, nem néznek nyitott szemmel a világban s nem látják, hogy évről-évre kevesbedik azoknak a férfiaknak a száma, akik családot alapítanak. Az élet drágább, a megélhetés nehezebb lett s a férfiak általában sokkal később jutnak abba az anyagi helyzetbe, hogy családot alapíthassanak. Megváltozott a helyzet annyiban is, hogy az a hallgatóságos munkamegosztási megegyezés, mely a férfi nem és a női nem között évszázadokon át fennállott, a gépipar fejlődése által erősen megtámadtatott. A kis háztartásban a nő nem találja meg azt a munkakört, amelyben eltartását megkeresné. A fér-

fiak nagyrésze tudja ezt: elvi álláspontja tehát, hogy nem nősül, vagy ha már nősül, gazdag feleséget keres s ha ilyet nem kap, agglegény marad. Az ideális hivatáskör tehát, amelyre unos-untalan hivatkoznak a sorsukat maguk irányító férfiak, önmagától mind szűkebbre szorult és nő azok száma, akik — bár kellenlennül — mégis kénytelenek kenyérkereső pályára lépni. Mert legyünk azzal tisztában, hogy a nő, kevés kivétellel, a családban szeretné tevékenységének körét megtalálni s a kenyérkereső pályára csak akkor lép, ha a kényszerűség viszi őt arra. De akkor is végcélként legtöbbször a férjhezmenés eshetősége lebeg szeméi előtt. Tapaszthatjuk sokszor, hogy milyen gyönyörűséggel és készséges örömmel vetik félre a lányok a legszebb oklevelet is, ha megfelelő házasságot köthetnek. Ezért aztán nem is készül minden nő a kellő komolysággal és elszántsággal a kenyérkereső pályára. Ott lappang lelke mélyén az a gondolat: hogy minek törje ő magát annyira, amikor előbb-utóbb úgyis férjhez megy. Bizony több mint ráfogás az, hogy a kenyérkeresettel való foglalkozást a legtöbb nő csak átmeneti foglalkozásnak tekinti s nem készül arra kellő alapossággal. Sajnálják azt az időt, fáradságot és költséget, amelybe az alapos kiképzés kerül. Épp ezért az olyan pályát, amelyre négy-öt évig kell készülni, kevesen választják, ellenben szeretik azokat a foglalkozásokat, amelyekre rövid időn belül elkészülhetnek. Elvégzik a polgári- vagy felsőbb leányiskola osztályait, a legjobb esetben a kereskedelmi iskola egy évre terjedő tanfolyamát, vagy végig hallgatnak egy-két rövid kurzust s ezzel be is fejezik kiképzésüket. Csak természetes, hogy ilyen kevés készütséggel nem boldogulhatnak kellőképpen a kenyérkereső pályán, hanem csak az alantasabb munkakört tölthetik be rajta.

Kiváló szakemberektől hallottam, hogy Magyarországon majdnem ötven százalékkal nagyobb a kereslet a kellően képzett női munkás iránt, mint a kínálat. Elsőrangú cégek kijelentették, hogy kénytelenek idegen munkaerővel dolgoztatni, mert idehaza hiányzik az alaposan képzett női munkás.

Alapos tudás nélkül azonban nem lehet semmiféle pályán boldogulni, ne sajnálják tehát a nők a teljes kiképzésre szükséges időt, még akkor sem, ha azzal a biztos tudattal lépnek a kenyérkereső pályára, hogy előbb-utóbb férjhezmennek. Gondolják meg, hogy az alapos készségnek az életben bármikor hasznát vehetik, mert a hirtelen sorscsapások ellen nem véd meg a legboldogabb házasság és a legnagyobb vagyon sem. A szerető, gondos férj megbetegedhetik, vagy meghalhat, a vagyon pedig elpusztulhat. Milyen áldás, ha ilyen kétségbeesett és válságos pillanatokban a saját erőnkre és tudásunkra támaszkodva nézhetünk farkasszemet a sorssal s azokról is gondoskodhatunk, akik reánk vannak utalva. A tudás és készség nem ártott még senkinek, ellenben a hiánya mérhetetlen szenvedésnek, nélkülözésnek és megalázkodásnak volt már forrása.

Akik a kenyérkereső pályára lépnek, azok minden erejükkel törekedjenek arra, hogy azt a foglalkozási ágat, amely iránt legjobban éreznek hajlamot és tehetséget, a legalaposabban és legtökéletesebben megtanulják. A fáradtságot és az időt azonban ne pazarolják a meddő pályákra való előkészülettel. Keressék a produktív pályákat, amelyen megelik fáradtságuk jutalmát és gyümölcsét. A legproduktívabb pálya most a kereskedelmi és az iparművészeti pálya. A tudományos pályák közül az orvosi és gyógyszerészi pályát lehet legjobban ajánlani. Az előbbit azonban csak akkor, ha az illető nő nem

számít titokban feltétlenül a férjhezmenésre, mert az orvos, ha hivatását komolyan veszi, nem ér rá a háztartással és gyermekneveléssel foglalkozni, a diplomát pedig kár a fiókban pihentetni. Legkevesbé ajánlatos pálya jelenleg a tanítónői és a postai meg a vasúti hivatalnoknői pálya, amely annyira túlsúfolt, hogy annak, a kinek nincs jó pártfogója, tíz-tizenöt évig is kell várnia, míg kinevezik. Magyarországon pedig éppen ezekre a pályákra tódulnak legjobban a nők. Ennek is megvan a magyarázata. Nálunk ugyanis a fizikai munkát lealacsonyítónak tekintik. Nagyon sok nő inkább tengődik negyven-ötven korona havi fizetésért a hivatalban, mint háromszor annyi jövedelemért a műhelyben. Pedig annak, aki a fizikai munkát megveti, nincs igaza, mert minden foglalkozás hasznos és szükséges, ha tisztességesen és becsülettel űzik. A társadalomnak nemcsak a szellemi munkásra, hanem a többire is nagy szüksége van. A fő, hogy minden munkát, a legcsekélyebbet is, tökéletesen végezzék. A tökéletesség megszerzéséhez azonban első sorban is sok idő kell, a melyet nem szabad a kiképzéstől megvonni, mert csak úgy lehet a kenyérkereső pályán igazán boldogulni.

És még egyet! A házasságra való kilátás ne legyen kerékkötője a hivatásra készülő nőnek, hanem buzdítója és serkentője. Gondolják meg a nők, hogy alapos készültséggel és tudással a férjnek nemcsak szerető felesége, hanem hűséges segítő bajtársa is lehetne minden baj és gond közepette. Ha a férfi meggyőződik róla, hogy a nőben segítő társra lel, akkor ő is könnyebben fogja magát elhatározni a házasságra s nem keresi a sorsán való könnyítést egyedül a gazdag menyasszony megszerzésében.

I.

A NŐI MUNKÁS.

női munkás ma már olyan tényező, amellyel a társadalomnak számolnia kell. Hiába akarják tagadni egyesek a női munkás használhatóságát, a mindennapi tapasztalat ellenük bizonyít. A nő mindazokban a munkakörökben, amelyekbe behatolt, erősen állja a helyét. Mindenütt, ahol a férfi és nő egyforma működést fejt ki a kenyérért, kevés kivétellel az tapasztalható, hogy a nő legalább is olyan szorgalmas és megbízható munkás, mint a férfi. Igényeiben pedig sokkal szerényebb, mert egy és ugyanazt a munkát olcsóbban végzi. Ezt azonban a munkaadó természetesen találja s szinte megkívánja. Általában tapasztalhatjuk, hogy a nő munkásságát csak azért nem honorálják jobban, mert — nő.

„Hiszen annyi fizetésért már férfit is alkalmazhatok”, szokták mondani a munkaadók, ha a női munkás nagyobb igényekkel hozakodik elő.

Azt a legritkább esetben veszik figyelembe, hogy a nő többnyire szorgalmasabb, igyekezőbb és pontosabb mint a férfi. (Természetesen itt csak az egyformán képzett és egyforma munkakört betöltő emberekről van szó.) De meg van annak a magyarázata, hogy miért díjaznak jobban a férfi-, mint a női munkást. A nő ugyanis, kevés kivétellel, megmarad a családi körében akkor is, ha a kenyérkereső pályára lép. A férfi azonban, mihelyt abba a helyzetbe kerül, hogy saját erejéből tudja magát fenntartani, kirepül a fészekből és függetleníti magát. A csa-

ládjától elszakadva természetesen magának kell megszereznie szükségleteit. Gondoskodnia kell lakásáról élelmezéséről és mindama ezer apró szükségletről, amely nélkül ma már az ember nem is élhet. Csak természetes, hogy ilyen körülmények között nem vállalhat olyan állást, amelynek jövedelme nem fedezi a kiadásait. Ez az önfentartási kényszer tehát nem engedi meg a férfinak, hogy munkásságát értéken alul fölkinálja. A nő ellenben legtöbb esetben a fizetését csak zsebpénznek, mellékeresetnek tekinti, lakásért, élelmezésért neki nem kell külön fizetni, mint az önmagára utalt férfinak, aki mindezt csak drága pénzen tudja megszerezni. És mivel a nőnek kevesebb a kiadása, hát megelégszik a kevesebb jövedelemmel is. Ezzel pedig akaratlanul is kemény és erős konkurenciát csinál a férfinak. Hogy ez így van, bizonyítja az elmondandó kis példa is.

Egy nagy kereskedő férfi könyvelője helyett női könyvelőt alkalmazott. A férfinak *háromszáz* korona havidíja volt, a nő csak *százötvenet* kapott. Pedig ugyanazt a munkakört kellett betöltenie, sőt munkáját lelkiismeretesebben végezte, mint elődje. Ezt a főnöke is elismerte és mégsem akarta ugyanabban a díjazásban részesíteni mint a férfi könyvelőjét. És amikor női alkalmazottja fizetése javítását kérte, így felelt volt: „Maga nő, maga kevesebből is megélhet...”

Történt azonban, hogy a női könyvelőt a körülmények arra kényszerítették, hogy állását felmondja. A nagykereskedő most már a szolgálatát felkínáló férfinak szorította le az igényeit azzal, hogy ugyanazt a munkát egy nővel sokkal olcsóbban végeztetheti.

Ez az egészségtelen és igazságtalan állapot csak akkor fog megszűnni, ha a nők is — sajnos — nagyobb számban

lesznek önmagukra utalva. Akkor ők sem fogják többé túrni, hogy munkaerejüket kizsákmányolják, hanem követelik majd, hogy képzettségüknek és műveltségüknek megfelelően díjazzák munkásságukat. Tehát csak a *szükség* fogja őket is erre kényszeríteni.

A férfiéval egyenlő munkadíjat csak úgy követelhetnek a nők, ha ugyanazzal a szakképzettséggel rendelkeznek, mint a férfiak. A női munkásnak tehát elsősorban is' arra kell törekednie, hogy az egyenjogosító szakképzettséget minden körülmények között megszerezze. Mert csak úgy tudják a nők is erejüket, képességüket és tehetségüket teljesen kifejtetni s csak így válhatnak a társadalomnak hasznos munkásaivá.

II.
**MILYEN PÁLYÁKRA KÉSZÜL-
HETNEK MAGYARORSZÁGON
A NŐK.**

Magyarországon már igen nagy munkakört biztosítottak maguknak a nők. Mehetnek a tudományos, a tanítónői, tisztviselőnői, zene- és énekművészeti, képzőművészeti, színművészeti, kereskedelmi, ipari, gazdasági és kertészeti pályára. A vasút-, posta-, táviró- és telefon szolgálatába is szegődhetnek. Hivatásul választhatják a gyermekgondozást, betegápolást és megkereshetik kenyerüket a testápolás mesterségével is, mely szintén igen szépen jövedelmez.

A tudományos pályán lehetnek orvosnők, középiskolai és kereskedelmi tanárnők, gyógyszerésznők, fogorvosnők.

A közhivataloknál mint napidíjasok, kezelőnők és könyvtárosnők kaphatnak alkalmazást.

A tanítónői pályán: polgári iskolai tanárnőnek, elemi iskolai tanítónőnek, nevelőnőnek, nyelvmesternőnek, torna, kézimunka, gyógypedagógiai és gyorsírás tanítónőnek készülhetnek;

A zene- és énekművészeit pályán: a nők a zene-

és énekművésznék, hangverseny énekesnők, operett-énekesnők.

A képzőművészeti pálya is nyitva áll a nők előtt. Beiratkozhatnak a szépművészeti akadémiára és rajztanár-nő-képző főiskolába, ahol megszerezhetik a rajztanári képességet és kiművelhetik képzőművészeti tehet-

ségüket. A képzőművészeti főiskolákból már igen sok jeles festő- és szobrász-művésznő került ki.

A színművészeti pályán ma már nagyon sok nő keresi meg a kenyerét. Mint opera és operett énekesnők és színművésznők működhetnek ezen a pályán. Ezenkívül lehetnek táncosnők és kardaloszok is.

A posta-, távíró, telefon és vasút szolgálatába is szegődhetnek a nők, ahol mint postamesternők, kisegítők, díjnokok és kezelők foglalatzkodhatnak.

A kereskedelmi pályán a következő minőségben alkalmazzák a nőket: gyors- és gépíró, elárúsító, üzleti pénztáros, üzletvezető, kereskedelmi utazó, női ügynök, közvetítő, stb.

Az ipari pályának minden ágára készülhetnek a nők. Lehetnek fényképészek, könyvkötők, porcellán és üvegfestők, órássok, betűszedők, művirágkészítők, bokréta- és koszorúkötők, kalapdivatárassok, szabónők, fehérvarrónők, fodrásznők, komornak, pincérenők, mellfűzőkészítők, keztűvarrónők, arany- és ezüstcsiszolók, arany- és ezüstművesek, építőmesterek, pékmesterek, cukrászmesterek, főzőnők, borbélyok, zongorahangolók, mütömök és a többi.

A gazdasági és kertészeti pálya még kevésbé ismeretes. Az utóbbi időben azonban erre a pályára is készülnek már a nők. A háztartási iskolákban és a gazdaszonyokat nevelő intézetekben művelik ki azokat, akik hivatásszerűen foglalkoznak a gazdaság vezetésével, baromfityenésztéssel, tejkezeléssel, virág- és gyümölcsstermeléssel. A háziasszonynak szakszerűen képzett támaszát szívesen alkalmazzák és jól is fizetik.

A gyermekgondozás terére is igen sok nő törekszik. Mint gyermekgondozónők, telepfelügyelőnők és kisdudóvónők biztos jövedelemre tehetnek szert.

A betegápolással jobbára a nők foglalkoznak. Hiszen ezt a nemes és fenkölt hivatást csakis a nők tudják kellőképpen betölteni. Valóságos áldás a betegre nézve a gondoskodó, puhakezű, nesztelen lépésű, jól képzett női ápoló. A betegápolás körébe tartozik a szülésznő működése is. Az ápolónőket a betegápolónőket képző intézetben, a szülésznőket pedig a bábaképző-intézetben képezik ki nehéz és felelősségteljes hivatásukra.

A testápolás is igen jövedelmező mesterséggé lett az utóbbi időben. Mint kozmetikák, masszírozónők, arc- és kéz-ápolónők és fogművesek szép jövedelemre tehetnek szert. A felsorolt pályákon kívül még rengeteg tere van a nőnek, ahol kellő tudással és képzettséggel szép és biztos megélhetést biztosíthat magának. Külföldön a legkülönfélébb ekzisztenciákat teremtették meg maguknak vállalkozó asszonyok. Vannak lakásberendezőnők, akik jó ízlésüket új lakások berendezésénél kölcsön adják s ezért jó fizetést kapnak. Intelligens nők, akik többféle nyelvet bírnak, mint idegenvezetők próbálkozhatnak. Újabban a csomagolás művészetével is foglalkoznak a nők. Az utazási szezonban annyi a dolguk, hogy alig győzik. Egy szerencsés ötlet nagy sikert teremthet. Próbálkozzanak meg a nők Magyarországon is egy-egy ötletnek a megvalósításával, ne riadjanak vissza a nehézségektől, hanem fogjanak energikusan a dologhoz. Bátorsággal, kitartással és vasszorgalommal csodákat lehet művelni. Aki kishitű, ingatag és bátortalan, az ha még olyan ügyes és képzett is, csak nehezen tudja a lábát megvetni a kenyérkereső pályán.

III.

A SZAKKÉPZETTSÉG.

izonyos szakképzettség nélkül semmiféle pályán sem lehet kellőképpen boldogulni. A képzett munkást nagyon keresik és szívesen alkalmazzák is. Nálunk azonban sajnos kevés a szakszerűen képzett női munkások száma. Ez az oka annak, hogy évenként százezreket vagyunk kénytelenek a külföldnek áldozni, idehaza pedig a kenyérkeresetre szorult nőknek ötven százaléka silány bérért dolgozik, csak azért, mert hiányos a képzettségük. Hiszen csak természetes, hogy a silány munkát nem fizethetik úgy, mint a kifogástalant. Pedig a magyar nő semmivel sem áll mögötte a külföldinek és még sem tudja vele a versenyt kellőképpen fölvenni. Vannak iparcikkek, a melyeket csakis külföldön lehet készíttetni, mert nekünk sajnos nincsen hozzá kellően képzett munkaerőnk.

Néhány héttel ezelőtt egy jótékony célú vásáron nagyon eredeti formájú mézeskalácsot árultak, amelyen kivétel nélkül német vers dísztelenkedett. Megütköztem ezen s szóvá tettem a dolgot. A vásár rendezősége erre azt a meglepő választ adta, hogy fölkeresték valamennyi mézeskalácskészítőt, de egyik sem vállalhatta a csinos holmi készítését, mert nem volt meg hozzá a szükséges készütsége. De ezenkívül még rengeteg idegen portékával találkoztam, nemcsak a kiállításokon, hanem a boltokban is. A legtöbbjét csak azért impor-

tálták, mert idehaza nem tudták olyan kifogástalan kivitelben megszerezni.

A jól képzett magyar női munkás hiányát a következő kis példa élénken jellemzi: Egy elsőrangú fővárosi cég nagyszabású megrendelést akart tenni egy intézetnél, ahol fiatal leányokat tanítanak kézimunkára. Az intézetnek ugyanis az a célja, hogy önállóan működő, intelligens női munkásokat neveljen. A kitanult munkások továbbra is az intézetben maradhatnak, ahol jó fizetésért dolgozhatnak s tökéletesíthetik tudásukat. Ecélből az intézet megrendelésre is dolgoztat. A fővárosi cég megrendelését is elfogadta ; de *a nagyszabású és nagymennyiségű megrendelésnek nem tudott eleget tenni, mert hiányzott a szükséges munkaerő hozzá*: kevés volt a szakszerűen képzett munkása. A cég azután az intézetben készített holmiból mintái küldött föl Bécsbe és ott csináltatta a többi. Amit azonban az intézetben készítettek, sokkal szebb és jobb munka volt, úgy, hogy a cég ezentúl a minta darabokat mindig idehaza készítette s a külföldön csak a minta után dolgoztatott. Ez is bizonyítja a magyar női munkás ügyességét és intelligenciáját.

Mennyi pénz maradna a hazában és mennyi dolgos kéz kereshetne biztos kenyeret, ha a szaktudást idejekorán megszerezné. Hiányos képzettséggel csak igen szűk tevékenységi kört lehet betölteni. Ezért minden nőnek, aki kenyérkeresetre van utalva, arra kellene törekednie, hogy a szükséges szaktudást minden áron megszerezze. A szülőknek pedig nem lehet eléggé a szívére kötni, hogy leánygyermeküket éppen úgy készítsék elő az életre, mint a fiúkat. Ezzel többet használnak gyermeküknek, mintha vagyont, gazdagságot hagynának rá. Mert a vagyon elpusztulhat, de a tudás

örökre megmarad. Aki valamit *egészen* megtanul, az biztosítva van a sorscsapások ellen annyiban, hogy az anyagi bajoktól munkásságával mentesítheti magát. Jól eső érzés az mindenkinek, ha tudja, hogy két keze munkájával mindenkor fentudja magát tartani, hogy nem szorul kegyelem-, vagy koldus kenyérre, hogy megtanult — *dolgozni*.

IV.

A KENYÉRKERESZETRE VALÓ KÉSZÜLÉS IDEJE.

ennél nagyobb a készütség valamely pályára, annál jobban lehet rajta boldogulni. A készütséget rövidebb-hosszabb idő alatt lehet megszerezni, aszerint, hogy milyen pályát választanak. A készülés idejével nem szabad takarékoskodni. Aki ezt megteszi, az csak hiányos képzettséget tud szerezni. A hiányos képzettséggel pedig sohasem lehet kifogástalan munkát végezni. Akinek nincsen módjában évekig valamely pályára készülni, az válasszon inkább olyan hivatást, amelyre rövidebb idő alatt is megszerezheti a szükséges szaktudást, de ezt aztán alaposan szerezzze meg, mert anélkül hiába töri-marja magát, még sem tud kellőképpen érvényesülni seholsem és sohasem. A *tudományos pályára* való készülésnek ideje, a középiskolai tanulmányok befejezése után számítva, négy-öt év. Amíg azonban az illetők kinevezéshez vagy álláshoz jutnak, ismét eltelhet négy-öt év, sőt néha még több időbe is kerülhet, míg a diploma meghozza a maga gyümölcsét. Az orvosi egyetemi tanfolyam tíz félévig tart ; de ezenkívül még egy évi kórházi gyakorlatot kell végezni az orvostanulóknak s csak ezután kaphatja meg az orvosi gyakorlatra jogosító diplomát. Tehát a gimnáziumi iskolák elvégzése után még hat esztendeig kell fáradozni a doktori oklevélért. A legjobb esetben huszonnégy-huszonöt esztendő a nő, amikor tanulmányait be-

fejezte és orvosi gyakorlatát megkezdheti. De ha szakorvosnak készül, akkor rendszerint még egy-két évvel tovább tart a készülés ideje. Aki tehát az orvosi pályára akar lépni, vessen számot az idővel, fáradtsággal és kiadással, amelybe a teljes kiképzése kerül. Az eredmény vajmi ritkán áll ezzel az áldozattal helyes arányban. Nagyon nehéz manapság orvosi gyakorlatot teremteni. Hiszen nap-nap után láthatjuk, hogy hány, de hány kiváló férfi orvos küzd keservesen, míg megtudja vetni a lábát. Az orvosi pályát különben csak az a nő vállalja, aki nem számít a férjhezmenésre, mert az anyaság igen megnehezíti a nőknek az orvosi gyakorlatot. Ha már mindenáron orvosok akarnak lenni a leányok, akkor készüljenek inkább fogorvosnak. A nőnek könnyű keze nagyon alkalmas erre a mesterségre. Ez a pálya nagyon jól jövedelmez s nem köti le annyira a nőt, mint a rendszeres orvosi gyakorlat. A fogorvosi praksist még akkor is könnyen folytathatják a nők, ha férjhez mennek.

A tanári oklevélért is négy évig kell fáradozniok az illetőknek. A bölcsészeti karon ugyanis *nyolc félévig* tart a tanfolyam, de csak egy évi gyakorlat után tehető le az utolsó vizsgálat. Itt is a legjobb esetben huszonhárom-huszonnégy éves lesz a nő, mire a tanári diplomát megszerzte. Ezután még évekig kell várnia a kinevezésre. Akinek nincsen hatalmas protektora, az nyugodtan fiókjába teheti az oly sok fáradtsággal, kiadással és időpazarlással megszerzett oklevelet, mert a tanárnői pálya annyira túlszűfolt, hogy néha tíz évig is kell várni az alkalmazásra.

A gyógyszerész pályára is évekig kell készülni. Aki érettségi bizonyítvánnyal lép erre a pályára, az *négy*

éven belül megszerezheti a doktorátust; de aki csak a gimnázium hatodik osztályából megy a gyógyszerészeti pályára, annak *egy évvel* tovább tart a kiképzése és a doktori címet sem szerezheti meg. Tehát mire kenyérkeresetre képes lesz a gyógyszerésznő, huszonnégy-huszonhárom éves lesz. A kellően képzett gyógyszerésznőket szívesen alkalmazzák és elég jól fizetik is. Ez a pálya azonban nagyon leköti a nőt, mert majdnem az egész idejét lefoglalja. Ez a pálya is inkább csak hajadonoknak való, mert akinek férje és apró gyermekei vannak, az nem szentelheti idejének legnagyobb részét a hivatásának. Az önállóságra nem igen törekedhetnek a gyógyszerésznők, mert igen nehéz patikajoghoz jutni, amely sok pénzt is igényel.

A tanítónői pályára való készülés a polgári- vagy felsőbb leányiskola negyedik osztályának elvégzése után, még négy, illetve hét évig tart. Az elemi iskolai tanítónők képző tanfolyama *négy éves*, aki azonban polgári iskolai tanárnőnek készül, annak az elemi iskolai oklevél megszerzése után még el kell végeznie a polgári iskolai tanítóképző-intézet *három éves* tanfolyamát is s csak ezután tehet képesítő vizsgálatot. Érettségi bizonyítvánnyal közvetlenül be lehet iratkozni a polgári iskolai tanítónőképző intézet tanfolyamára. A tanítónői pályán is évekig kell várni a kinevezésre. Nagyon túlsúfolt ez a pálya is és egy-egy üresedéskor annyi a jelentkező, hogy két-háromszáz, néha több folyamodvány is érkezik be egy-egy állásra. Rengeteg azoknak a nőknek a száma, akik a tanári vagy tanítónői diplomával nem tudják, hogy mit kezdjenek. És mégis évről-évre nagyobb tömeget látjuk a nőknek erre a meddő pályára tódulni.

A zene- és énekművészen pályára való készülés ideje szintén évekig tartó, aszerint, hogy a zene melyik tanszakát választják. A teljes kiképzés idejének maximuma *tíz év*, minimuma *hat év*. A zenetanári oklevél megszerzésére azonban okvetlen *nyolc-tíz év szükséges*.

Az énekhang teljes kiképzésére maximum *öt-hat év*, minimum *három-négy év* szükséges. Ezen a pályán csak a kiváló zenei tehetségű, jó hallású és jóhangú egyének boldogulhatnak kellőképpen.

A képzőművészeti és rajztanárnöi pályára is évekig kell készülni. A művésznövendékek képzése általában véve nincs az évek bizonyos számához kötve. Az általános rendszer tanfolyam *négy éves*. A rajztanárképző szaktanfolyama szintén *négy éves*, illetve *öt éves*. Aki ugyanis tanítónőképző-intézeti tanárnak készül, annak a rajztanári kurzuson kívül még *egy ötödik évet* is el kell végeznie a rajztanárképző főiskolán.

A színművészeti pályára három évig kell készülni. De csak a kiváló tehetségűek számíthatnak érvényesülésre ezen a pályán. Jó szerződéshez nagyon nehéz jutni. Az is hiba, hogy a színművészeti pályára nagyon sok közepes tehetségű ember készül. Ezek alkotják aztán a színészploretárok ijesztő nagy számát. A tehetség olyan adomány, amely csak a sors kegyeltjeinek jut ki. Tehetség nélkül pedig nem lehet a színészed pályán boldogulni.

A tisztviselőnöi pályára szükséges kiképzés ideje igen különböző. Többnyire a polgári iskola negyedik osztályának elvégzése után néhány hónapig tartó szaktanfolyamot kell elvégezni, aszerint, hogy milyen tevékenységi kört választ az illető. Itt is, mint mindenütt, a jobban képzett munkást részesítik előnyben és jobban

is fizetik. A tisztviselőnői pályának vannak azonban olyan ágai is, amelyre nagyobb iskolai képzettséget, sőt érettségi bizonyítványt is követelnek (könyvtárosnő). Rendesen azonban a polgári iskolai tanulmányok befejeztével *egy-két év alatt* el lehet sajátítani a tisztviselőnői pályára szükséges szaktudást is. Ezen a pályán nagy hasznát veheti a nyelvtudásnak is. Aki több idegen nyelvet beszél, nagyobb igényeket is támaszthat s gyarapíthatja jövedelmét. Egyszóval: mennél több tudást és készséget visz valaki a tisztviselőnői pályára, annál jobban biztosíthatja előbbrejutását és érvényesülését. Mert a szaktudáson kívül még sok mindent megkívánnak attól, aki magasabb kvalifikációt követelő állást akar betölteni. A tudásból tehát sohasem lehet *eleget* szerezni.

A kereskedelmi pályára hosszabb-rövidebb idő alatt lehet elkészülni. Akiknek nincs módjában sok időt és pénzt a kereskedelmi kiképzésére fordítani, az a polgári iskola negyedik osztályának elvégzése után végighallgatja az *egy vagy két éves kereskedelmi tanfolyamot*, amelyen a legszükségesebb szaktudást megszerezheti. Ezzel a készséggel azonban nem támaszthat senki sem nagy igényeket s csak alantasabb munkakörnek a betöltésére vállalkozhatik. Természetesen eszerint igazodik a jövedelme is. Ezért, aki csak teheti, végezze el a felsőkereskedelmi iskolát is. A felsőkereskedelmi iskola tanfolyama *három éves*. Az időben tehát nincs nagy különbség, mindössze *egy-két év* differencia az egész s az ember olyan szaktudást szerezhet, amellyel a legnagyobb követelményeknek is megtud felelni. És aki a legnagyobb követelményeknek megtud felelni, az a legnagyobb követelményekkel is léphet föl kenyéradóival szemben.

Az ipari pályára szükséges szaktudás megszerzéseért évekig kell fáradozni. Vannak ugyan olyan ipari ágak is nagy számban, amelyre néhány hónap, sőt néhány hét alatt is el lehet készülni ; de ezeken az ágakon csak kisebb jövedelemre lehet szert tenni. A nagyobb jövedelemmel és biztosabb kilátással kecsegtető ágakra négy-öt évig is kell készülni, aszerint, hogy milyen mesterséget választanak. Itt is azt kell megjegyezni, hogy a jobban, képzett munkást szívesebben foglalkoztatják és jobban is fizetik. Az időt tehát senki se sajnálja a teljes kiképzésére, mert csak kitűnő szaktudással lehet szép pozíciót és biztos jövőt teremteni. A jól képzett munkást nagyon megbecsülik Magyarországon s nincs eset rá, hogy ne tudna kellőképpen boldogulni. Az ipari pálya nagyon produktív pálya s jól teszik a nők, ha mennél többen lépnek rá. Sokkal okosabban cselekszenek, ha valamely mesterséget alaposan megtanulnak, mintha a tudományos vagy a tisztviselői pályára áhítoznak, amely kenyér helyett a legtöbb esetben nélkülözéssel, keserűséggel és csalódással fizet. Azt a rengeteg fáradságot és időt, amelybe az e pályákra való készülés kerül, sokkal praktikusabban lehet felhasználni. Az iparigazolvánnyal nem kell a falat kenyérre olyan sokáig várni, mint a diplomával. A jó munkás mindig számíthat foglalkozásra és jövedelemre. Neki nem kell kilincselni, folyamodni, protektor után lótni-futni, míg egy darabka biztos kenyérhez jut, ő mindenütt nyitott ajtókra talál s mindig szívesen foglalkoztatják. Hány, de hány fiatal leány görnyed reggeltől estig rossz levegőjű irodákban ötven-hatvan korona díjért, ahelyett, hogy háromszoros-négyszeres fizetésért ipari munkát végezne. De meg van ennek is a magyarázata: nálunk ugyanis

azt tartják, hogy az *ipari mesterség megalázó* s csak azt a munkát vélik elfogadhatónak, amelyet az irodában vagy a hivatalban végezhetnek, ha még olyan poros és szurtos is az az iroda, mégis szívesebben foglalatoskodnak benne, mint a legtágasabb, legvilágosabb és legszellősebb műhelyben. És ezért választják a nők is inkább a meddő, de szerintük *előkelő*, mint a produktív, de fizikai munkásságot kívánó pályákat. Mindenki csak a tollal (ha mindjárt csak másolással is) akarja kenyerét megkeresni, a kézimunkától irtózik, mert *lealacsonyítanak* tartják. Pedig a kiseddévóban görnyedő kisasszony soha, de soha sem tehet annyi jövedelemre szert, mint például egy nagyon ügyes varrónő vagy divatárusnő, aki még azzal is kecsegtetheti magát, hogy önállósítva, vagyonra és tekintélyre is szert tehet. Parisban, Londonban, sőt Berlinben is vannak divatárusnők, akik jövedelem tekintetében még *a. miniszterelnökkel* sem cserélnének. A vagyon és a függetlenség aztán magával hozza a *tekin-télyt* is. Mert hiába, vagyon nélkül még a gróf is csak szegény ördög.

A gazdasági és kertészeti pályán nagy tevékenységi kört teremthetnek maguknak a nők, ha többen szánják rá magukat erre a pályára. A gazdasági és kertészeti működés igen egészséges foglalkozás már azért is, mert jobbára a szabadban kell a munkát végezni. A kertészeti és gazdasági kiképzés két-három évet vesz igénybe. Ez a pálya is a produktív pályák közé tartozik és szép megélhetést biztosíthat annak, aki szakértelemmel lép rá. Ha többen igyekeznek majd erre a pályára, akkor bizonyára a külföldhöz hasonlóan megnyitják Magyarországon is az állami gazdasági és kertészeti tanintézeteket a nők előtt. Küzdjék ki maguknak a nők ezt is,

hiszen máris nagy és tágas kört tudtak teremteni a kenyérkereset beláthatatlan pályáján, hódítsák meg erős akarattal maguknak ezt a teret is. Nem tudom már hol, de olvastam valahol, hogy az ásó meg a kapa nem a nő kezébe való. Ezt aláírom én is, de hát a kiválóan képzett férfi kertész sajátkezüleg kapálja meg palántáit és ássa meg földjét? ... A durva és erős munkára a férfi kertész csak napszámost használ. Ne riadjanak tehát vissza a nők ettől az egészséges és hasznos foglalkozástól. Ha jó és ügyesen képzett női kertészeink és gazdáink lesznek nagy számban, azt nyerhetjük vele, hogy az országban marad az a rengeteg összeg, amelyet virágért, gyümölcsért stb. a külföldnek adunk.

A gyermekgondozás szolgálatában ma már igen sok nő keresi meg a kenyerét. Erre a pályára a teljes kiképzés körülbelül egy évig tart. A kiseddévónők kiképzése több időt vesz igénybe, nekik a polgári iskola negyedik osztályának elvégzése után még a kiseddévónőket képző-intézet *két éves tanfolyamát* kell elvégezniök. A kiseddévónők diplomát kapnak s a tanítók sorába tartoznak.

A betegápolás terén is nagy számban működnek a nők. Az elméleti kiképzés ideje *hat hónap*, de ezzel nem fejeződik be a kiképzés, mert a tanfolyam után még két évig próbaszolgálatot kell tenni a betegápolónő-jelöltnek valamely kórházban s csak azután adják ki neki az ápolónői oklevelet. A teljes kiképzés tehát majdnem *három évet vesz igénybe*. Újabban gyermekápolónőket is képeznek ki. A kurzus *hat hónapig tart*. A legszebb, legmagasztosabb hivatások egyike a betegápolás. Ez a hivatás majdnem kizárólag a nőt illeti meg. A finom lelkű, intelligens és jól képzett ápolónő nagy áldás a

szenvedő emberiségre nézve. Nálunk azonban érthetetlen módon még mindig idegenkednek a nők ettől a hivatástól s kevés kivétellel csak a szegényebb s kevésbé intelligens sorból jelentkeznek erre a pályára. Az igaz, hogy a betegápolás nehéz és fárasztó munka, de jól jövedelmező.

A szülésznői pálya a betegápolás körébe tartozik. A kurzus a bábaképző intézetekben *öt hónapig tart*. A szülésznőnek azonban még ezután hosszabb gyakorlatra van szüksége, ha lelkiismeretesen és kifogástalanul eleget akar tenni hivatásának. Mennél hosszabb időt szentelnek az elméleti és gyakorlati kiképzésre a szülésznők, természetesen annál nagyobb képzettségre, ügyességre és szaktudásra tesznek szert. A szülésznő ügyességére és szaktudására pedig a társadalomnak nagy szüksége van. *Halál és Élet* urává válhatik néha a szülésznő. Az ilyen válságos percekben csak az a bába állhatja meg helyét, aki lelkiismeretesen készült pályájára.

A testápolással ma már nagyon sok ember keresi meg a kenyerét. Ezt a mesterséget hosszabb-rövidebb ideig tartó kurzusokon tanulhatják meg az illetők, aszerint, hogy milyen működést kívannak ezen a pályán kifejtetni. A masszírozónők például néhány hónap alatt megszerezhetik a szükséges szaktudást. A kéz- és lábápolónők már néhány hét alatt elsajátíthatják a tudnivalókat. Legtöbbször azonban a masszírozónők végzik ezt a munkát is. Az arcápolást is meglehetősen tanulni néhány heti (rendesen hat-nyolc heti) tanfolyamokon. Természetesen az illető ügyességétől függ, hogy milyen idő alatt tudja megszerezni a szükséges szaktudást. Mennél intelligensebb valaki annál gyorsabb a fölfogása is. Az intelligenciával jár az ügyesség is. Mert ez a két tulajdonság együtt jár s egy-

mást egészíti ki. *Félév alatt* a testápolás összes csínját-bínját meglehet tanulni.

A *kozmetikai* téren nagyobb szaktudás szükséges. Ez a mesterség ugyanis már az orvos körébe vág. Nagyon ajánlatos ez a foglalkozás különösen olyan nőknek, akik medicinát tanultak. Aki a kozmetikával akar foglalkozni, annak legalább is egy-két évig kell tanulnia, ha ezen a téren jól akar működni.

A *fogtechnikai pályára két-három évig* kell készülni. Ugyanis eddig tart a fogműves gyakorlati kiképzése. Ez alatt az idő alatt megtanulhatnak mindent, amire a fogtechnikai pályán szükségük van. (Aki *fogorvosi* működést is akar kifejteni, annak előbb orvosi diplomát kell szereznie.)

Vannak a felsorolt pályákon kívül még olyanok is nagyszámban, amelyekre nem okvetlenül szakképzettség, hanem csak némi gyakorlat szükséges (pénztárosnő, elárúsítónő, pincérnő, közvetítőnő, ügynöknő, utazónő, stb.) de a gyakorlat megszerzése is, aszerint, hogy milyen munkát akar végezni az ember, többé-kevésbé hosszú időhöz van kötve. Jó ügynöknő például csak akkor válhatik valakiből, ha hosszabb ideig foglalkozik ezzel a dologgal. Gyakorlat közben jöhet csak rá az ember sok olyan dologra, amellyel tetemesen könnyíthet a helyzetet. Mennél több időt szán valaki a gyakorlatra, annál jobban beletanulhat a működésébe. Hiszen már a közmondás is azt mondja, hogy: *a gyakorlat teszi a mestert*. Tehát megint csak arra az igazságra bukkanunk, hogy minden dolog *alapos* megtanulásához elsősorban is *idő kell*. Aki az idővel akar takarékoskodni, amikor tanulni kell, az olyan, mint aki egy hatalmas palotát fundamentum nélkül akar fölépíteni. Mindennek a funda-

mentuma a *tudás*. Ennek a megszerzése azonban, akár elméletben, akár gyakorlatban, időhöz, még pedig sok időhöz van kötve. Azért nem lehet eléggé figyelmeztetni azokat, akik a kenyérért kénytelenek dolgozni, hogy ne sajnálják kiképzésüktől az időt. Ez az első és fő-föltétele a boldogulásnak. A gyakorlathoz kötött pályákon is nagyon megválogatják azt, aki már hosszabb ideig tartó működést tud kimutatni. Nagy különbség van ám abban, ha valaki egy- vagy öt évig működik valamely pályán. Hiszen az ember minden órával, sőt perccel is szerezhethet olyan tapasztalatokat, amelyeknek bármikor hasznát lehet venni. A kereskedő bizonyára szívesebben alkalmazza azt az elárusítónót, akinek hosszabb gyakorlata van, mint aki csak nem rég kezdte meg működését. És így van ez a többi pályákon is. A fizetés dolgában is nagy a különbség a *kezdőnél* meg a *gyakorlottnál*. A *kezdő* kénytelen megelégedni kis díjazással, míg az, akinek már gyakorlottsága van, joggal követelhet nagyobb jövedelmet munkájáért. A gyakorlottság gyors megszerzése az intelligenciától és könnyű fölfogástól függ. Az intelligens ügyes nő sokkal hamarabb szerzi meg a szükséges jártasságot bármely dologban, mint a lassú észjárású ügye-fogyott. De azért a legügyesebbnek, a legintelligensebbnek is bizonyos időre szüksége van, amíg a kellő gyakorlati vagy elméleti tudást megszerezi, ha ebből az időből aztán elvon valamit, akkor maga-magát károsítja meg. Ez pedig nincsen és nem is lehet senkinek sem az érdekében. E fejezetben csak a kiképzés idejének tartamáról informálhattam a nőket. Ezenkívül azonban sok más tudnivalóra is van szükségük, a kenyérkereső pályákra készülő nőknek. A nyáron jelent meg *A Kenyérkereső Asszony* címmel egy könyvem, amelyben részletesen föl-

soroltam mindazt, amire a dolgozó asszonynak szüksége van, ha az életben boldogulni akar. E könyvben megtalálják, hogy milyen pályára mekkora készség kell, s hogy ezt a készséget hol szerezhetik meg Magyarországon a legjobban és legalaposabban. Arról is informálja a könyv a nőket, hogy a kiképzés valamely pályára mennyibe kerül és hogy mennyi jövedelemre tehetnek szert munkásságukkal. Ezenkívül ellátja a nőket sok más hasznos tudnivalókkal is.

Útbaigazítója és hűséges, őszinte tanácsadója akartam lenni munkámban a *kenyérért küzdő testvéreimnek*. Azt hiszem ez az igyekezetem sikerült is.

V É G S Z Ó .

em zárhatom le munkámat anélkül, hogy a létért keserves harcot küzdő társaimnak kezébe ne adnám a *siker* titkos kulcsát. Ezt a bűvös szerzámot, amellyel csak az tud bánni, aki érti a módját, nem fémből, hanem sok-sok türelemből, szorgalomból és erős kitartásból kovácsolják. S hogy a siker zárját egész biztosan felpattantsa: sok, sok verejtékkel kell kenetgetni. Vagyis, nem képletekben beszélve, csak az számíthat biztos sikerre, aki vasakarattal, erős kitarással és ernyedetlen szorgalommal törtet kitűzött célja felé. És még valami szükséges a boldoguláshoz: az *önbizalom*. A kishitűség és a csüggedés valóságos kerékkötője az előbbrejutásnak. Bátorsággal, önbizalommal és erős akarattal minden akadályt le lehet küzdeni. S a bátrak és erősek nyomába szegődik a siker is.

E kis füzetet azzal az őszinte kívánsággal bocsájtom útjára, hogy mindazok, akik lapozzák, hasznát vehessék.

TARTALOM.

	Oldal
A nőkérdésről	3
I. A női munkás	8
II. Milyen pályákra készülhetnek Magyarországon a nők...	15
III. A szakképzettség	21
IV. A kenyérkeresetre való készülés ideje	27
Végszó.....	41